

Ομιλία του Δήμαρχου Έγκωμης Δρα Πέτρου Στυλιανού στο Ετήσιο Μνημόσυνο των 300 πεσόντων Κυθρέας στην Τουρκική Εισβολή, στην εκκλησία του Αποστόλου Αντρέα στο Πλατύ 13.9.1992

Τιμούμε σήμερα, σεβαστό ιερατείο, κύριοι βουλευτές, κύριοι εκπρόσωποι Οργανώσεων και κομμάτων, τιμημένοι αξιωματικοί, την ιερή μνήμη των αδικοχαμένων αδελφών, που πέσαν από το φάσγανο του βάρβαρου Ασιατή επιδρομέα, «από το χρέος μη κινούντες», προασπιστές κι αμύντορες της πανίερης, πανάχρονης γενέθλιας γης της Κυθρέας. Κι η σκέψη σφικτοαγκαλιάζει και σφικτοδένει τις αλψμόνητες ώρες κι εποχές που ζήσανε στη μοσχομύριστη γη μας εκατοντάδες γενιές προγονικές στην Κυθρέα και στα γειτονικά χωριά της, στεφανωμένες με τους λεμονανθούς και τα γιασεμιά, ξανανώνοντας από μουσικές και φέρμελες φερμένες από αύρες μεθυστικές απ' τις λυγαριές και τις ιπιές που επιστέφανε τα βουνά, τα ραϊδιά, και τα στεφάνια μας.

Ήρθαν όμως οι χρόνοι δίσεχτοι κι οι μήνες οργισμένοι από τις δικές μας αβελτηρίες και τα λάθη τ' ανεπίτρεπτα κι η πατρίδα ρημάχτηκε και σκλαβώθηκε.

Γι' αυτό, μέσα στη σημερινή δραματική κυπριακή πραγματικότητα ο κυπριακός λαός καλείται να δομήσει και να ορθοτομήσει την πορεία του σε βασικές μορφές της εθνικής και της πολιτιστικής ζωής του.

Στο εθνικό αγώνα, ειδικότερα ο κυπριακός λαός έχει κληρονομήσει τη γνωστή τραγωδία, που δημιούργησε στο λαό μας ο Ιούλης του 1974.

Μέσα στη δίνη, μέσα από την άμπωτη και την παλίσρροια των πολιτικοστρατιωτικών γεγονότων, θα πρέπει, αφού αντλήσουμε πο-

λύτιμη εμπειρία, να εξάξουμε ανάλογα πορίσματα, τόσο για τη βιολογική όσο και για τη εθνολογική παρουσία μας στις εσχατιές αυτές της ανατολικής μεσογειακής λίμνης.

Δυο, βασικά πορίσματα θα πρέπει να εξαχθούν από την αναδίφηση του πρόσφατου ιστορικού παρελθόντος. Το πρώτο πόρισμα, που θα πρέπει να εξαχθεί είναι η υπογράμμιση της ανάγκης της ενότητας, που οπωσδήποτε ελλείπει από την ιστορική διαδρομή του Έθνους. Παράλληλα - τώρα που η χρονική απόσταση επιτρέπει νηφαλιότερες κι αντικειμενικότερες προσατενίσεις - επισημαίνεται η παρέκλιση από τις νόμιμες δημοκρατικές διαδικασίες. Θα πρέπει οπωσδήποτε να αναζητηθεί η έριδα, το νίκος του Ηράκλειτου κι η «μήνις» του Ομήρου. Έχω κι άλλοτες τονίσει πως σε κανένα άλλο λαό η γραμματεία του δεν αρχίζει με τη «μήνιν» και τη έριδα. Μα όσες φορές κι αν διαβάζουμε τους αθάνατους ομηρικούς στίχους με την «ουλομένην μήνιν, που προϊάπτει κακά μύρια» στην πατρίδα, εξακολουθούμε να παραμένουμε αμετακίνητοι στο φοβερό τούτο εθνικό μειονέκτημα, που μας κατατρώχει, εδώ και τρεις χιλιάδες τώρα χρόνια.

Με την ενότητα σημαδεύονται οι κορυφώσεις κι οι αναστάσεις στην ιστορική πορεία του έθνους. Με τους μηδικούς, με την εθνεγερσία του 21, με τις εξάρσεις του 1912 ως το 1921, με τον άθλο του 1940, με τη μάχη της Κρήτης, με τη θρυλική αντίσταση στη γερμανική κατοχή, την εποποιία του 1955-59 στην Κύπρο.

Αντίθετα με τις έριδες - που οριοθετούνται μετά τις κορυφώσεις κι εξάρσεις - δεν επακολουθούν απλώς εθνικές συμφορές, μα υποθκεύονται κι αυτή η ίδια η υπόσταση του έθνους και τίθεται στην πλάστιγγα η ίδια η βιολογική του παρουσία. Έτσι οι ατέλειωτοι εμφύλιοι πόλεμοι, που ακολουθούν τους μηδικούς πολέμους δεν οδηγούν μόνο στη φοβερότερη αποψίλωση που γνώρισε το έθνος μα αναστέλλουν τις προοπτικές - που διαγράφονται εξαιρέτες-να εξελιχθεί η Αθήνα σε παγκόσμιο κέντρο πολιτικής και πνευματικής ακτινοβολίας, όπως θα εξελιχθεί αιώνες ολόκληρους μετά η Ρώμη δυτικότερα. Έτσι η οικουμενικότητα του ελληνικού κόσμου, με τις ευεργετικότερες επιπτώσεις του και τις χιλιόμορφες πολιτιστικές και πνευματικές εκφάνσεις του, θάβεται ίσως οριστικά και μόνιμα.

Μα κι όταν στην έξαρση και στην κορύφωση του Αλεξανδρινού κόσμου επέρχεται ο θάνατος του ίδιου του δημιουργού του, οι φοβεροί κι ασύλληπτοι σε δυναμισμό και πείσμα, μα και σε αιμάτινες σπονδές, πόλεμοι των επιγόντων του μεγάλου στρατηλάτη, οδηγούν μ' ακρίβεια μαθηματική στη ρωμαϊκή υποδούλωση και μόνο, που θα κρατήσει αιώνες.

Το θλιβερό και ανεπίτρεπτο τούτο σημάδι του ολέθρου και της συμφοράς θα αναφανεί και σ' άλλες ώρες κρίσιμες και αποφασιστικότερες του έθνους. Θα αναφανεί τότες που η βασιλεύουσα θα αντιπαλαίει απελπισμένα με τις πανστρατιές του Μωάμεθ, που όχι μονάχα θα εγκαταλειφθεί απ' όλους τους όπου γης Έλληνες - μόνη εξαίρεση κι εδώ την ηρωική παρουσία της Κρήτης-μα και μέσα στην ίδια την Πόλη ο διχασμός σε ενωτικούς και ανθενωτικούς, θα οδηγήσει στην επίσπευση του δραματικού της τέλους, με τις γνωστές τραγικές του απολήξεις: Στην κατάληψη του δεσποτάτου του Μυστρά και της αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας σε λίγους μήνες μέσα, στην κατάληψη της Ρόδου στα 1522, της Κύ-

πρου στα 1571, της Κρήτης στα 1669, του Ναύπλιου στα 1715, τελευταίας εστίας κάποιας αυτοδύναμης παρουσίας πνευματικής, μιας και πολιτικά ήμασαν ήδη εξαρτημένοι από τη γαληνότατη βενετική δημοκρατία.

Μα οι διχοστασίες δε θα οδηγήσουν απλώς σε επίπεδα και διαστάσεις νανισμού - σε σύγκριση με τον αρχικό γιγαντισμό της - τη συνέχιση της ελληνικής επανάστασης του 1821, μα θα θέσουν σε δοκιμασία φοβερή την ίδια την αυθυπαρξία του έθνους με το συγκλονιστικό σχέδιο του Ιμπραήμ για δημογραφική αλλοίωση, που θάσβηνε για πάντα ίσως την παρουσία του έθνους από το βαλκανικό χώρο και το κεντρικό αιγαιακό νησιωτικό συγκρότημα. Μα η έρις, ουλομένη δε θα σταθεί ίσα με εδώ. Τους πολέμους του 1912, του 1913, του 1917, του 1918, και το ανεπανάληπτο στη νεότερη ιστορία του έθνους οριζόντιο και κάθετο μαζί άνοιγμα του νεοελληνικού κόσμου, που επιχειρεί ο Βενιζέλος, θα ανακόψει το μίσος κι η έριδα, που δε θα αναστείλει απλώς το εκπληκτικό ανανεωτικό κείνο φτερούγισμα, μα θα συρρικνώσει το έθνος με τη μικρασιατική καταστροφή του 22 και θα θέσει σε κίνδυνο την ίδια την ύπαρξή του κι ιδιαίτερα στο Θρακικό και Μακεδονικό περίγυρο.

Μα που σταματά αλήθεια, η τομή για το μεγάλο τούτο πάθος της φυλής; Δυστυχώς μας σημαδεύει και μας παρακολουθεί ως τα τώρα. Το έπος του 40-41, τη μάχη της Κρήτης, το θρύλο της αντίστασης θα διαδεχθεί ο φοβερός, εμφύλιος, που θα στοιχίσει στο έθνος εκατόμβες, ασύγκριτα πιο τραγικές και πολλαπλάσιες απ' όσες μαζί και οι δυο αναμετρήσεις του με τους Ιταλούς, αρχικά και τους Γερμανούς μεταγενέστερα.

Το έπος του 1955-59 θα το διαδεχθεί η φοβερή αδελφοκτόνα διαπάλη, που θα ανοίξει διάπλατα τις πόρτες στη μεγαλύτερη, πιστεύω, εθνική συρρικνώση του νεότερου ελληνικού έθνους.

νισμού με την κατάληψη της Κύπρου.

Το δεύτερο πόρισμα, που θα πρέπει να εξαχθεί, είναι η ανάγκη της συνεχούς κι αδιάλειπτης αγωνιστικής πορείας, αν θέλουμε να συντηρηθούμε στις πανάρχαιες τούτες παραδοσιακές ρίζες, που τις πρωτόριξαν οι Αχαιοί και οι Ίωνες στους γελαστούς τούτους γιγαντούς.

Πάντα επίκαιροι, για τούτο, οι στίχοι του ποιητή καθορίζουν το αγωνιστικό μας στίγμα:

Αν στις ίδιες μας δυνάμεις δεν πιστέψουμε
αν σαν τον Ανταίο δεν πιαστούμε
απ' την ίδια του τη γης για να σωθούμε

Αν του Κυναίγειρου την έφεση
για λευτεριά δεν έχουμε.

Αν το οφελισμό
από αυτοσκοπό
δεν αποβάλλουμε της ζωής σου,

Αν δεν είμαστε έτοιμοι
ό,τι με μόχτο πυργώσαμε
κάθε στιγμή, κάθε λεπτό,
ολομεριάς να χάσουμε
αν η ανάγκη το καλεί

Αν αντίμα με τον ποιητή,
με τ' αθάνατο κρασί
του εικοσιένα
δε μεθύσουμε

Αν το ψωμί και το νερό
σ' τον Μπραγαδίνο
και σαν το Γεώργιο Καραϊσκάκη
ισόνομα στους σύντροφους δε μοιράσουμε.

Αν κάθε σπίτι σε κάστρο
αν κάθε δέντρο, ξερολιθιά
και ταπεινό παλιούρι
σε ταμπούρι
δεν μετατρέψουμε

Αν σε κάθε σπιθαμή της γης μας
ένα σύγχρονο Ρούπελ
μια Νυμφαία, ένα Ιστίμπεη
και μια Κιλκάρια
δε σηκώσουμε,
Αν στου ποιητή τους στίχους
δεν πιστέψουμε
πως καλότυχοι 'ναι
όσοι ταχτήκαν
τις Θερμοπύλες να φυλάνε
έστω κι αν ξέρουμε
πως τελικά οι Μήδοι
θα διαβούνε.

Αν σε κάθε της πατρίδας βουνό και διάσελο
χωσιά αντρίκια
στον κατακτητή δε στήσουμε.

Αν κι οι παππούδες
και τ' αγγόνια 'κόμα τα μελίκλωρα
στο καμίνι
της λευτεριάς
δε σφυρηλατηθούνε
άδικα θε ν' απαντέσουμε
στο μουράγιο τα καράβια
με τον Κίμωνα
για να ξαναφανούν...

Συναγωνιστές, συναγωνίστριες,

Έχουμε κατά καιρούς και κατά καιρούς υπογραμμίσει την ανάγκη της αγωνιστικότητας. Γιατί άλλα πια δεν μας απομέναν περιθώρια για βιολογική παρουσία μας στις εσχατιές αυτές της ανατολικής Μεσόγειας λεκάνης. Μόνο λειτουργώντας αγωνιστικά θα μπορέσουμε ν' ακροαράξουμε το φως, να αντιστηλώσουμε τον ήλιο στούτο το φοβερό σκοτάδι που μας πνίγει. Και είναι μεγάλο και φοβερό το σκοτάδι που μας ζώνει. Έχουμε να αντιπαλαίψουμε με μια Τ/Κ ηγεσία σωβινιστική, πραγματικά αδίστακτη. Που έχει τάξει την οριστική και πλήρη κατάληψη

της Κύπρου. Κι είναι πάγιος και μόνιμος ο τουρκικός επεκτατισμός. Κι όσοι τον αγνοούν είτε τον υποτιμούν και τον υποβαθμίζουν, διαπράττουν λάθος ιστορικό θανάσιμο. Κάποτε, στα 1275, λίγοι Τούρκοι φυγάδες - ούτε, κατά τους ιστορικούς, τρακόσιες οικογένειες, κάπου ένα ψυχομέτρι από χίλιους πεντακόσιους ή τριες χιλιάδες αν σε κάθε οικογένεια δώσουμε και δέκα ακόμα εξαρτώμενους - από το περσικό Χοραμισιάρ, καταδιωγμένοι από τους Μογγόλους, φτάναν στα βυζαντινά Αγγελοκώμα.

Κι όμως μπόρεσαν, με τον εξισλαμισμό, το παιδομάζωμα, την πειρατεία, να κατακτήσουν ολόκληρο το μικρασιατικό χώρο κι αυτή την ίδια την πρωτεύουσα του βυζαντινού Κράτους, την Κωνσταντινούπολη σε λιγότερο από δυο αιώνες μέσα. Από κεί θα ξεχυθούν στο ασιατικό, τον αφρικανικό και - αφού διαπεράσουν το βαλκανικό - στον ευρωπαϊκό χώρο, καθυποτάσσοντάς τον και θα χτυπήσουν την ίδια την καρδιά της Κεντρικής Ευρώπης. Κι αν από κάποιες συμπτωματικές ιστορικές συντεταγμένες οι χριστιανικές δυνάμεις δεν σώζονται στα κάστρα της Βιέννης ίσως όχι μόνο η Ευρώπη μα κι ολόκληρος ο κόσμος να βρισκόταν ακόμα και σήμερα κάτω από το τουρκικό κατακτητικό πέλμα.

Στον αντίλογο πως οι Νεότουρκοι είναι, τάχατες, διαφορετικοί από τους παλαιότουρκους, θα πρέπει να υπενθυμίσουμε την εξαλείψη δια πυρός και σιδήρου της ελληνικής και της αρμενικής κοινότητας από το Μικρασιατικό χώρο από το 1922 και δώθε από το Μουσταφά Κεμάλ Πασά, την ακύρωση των συνθηκών για την Κωνσταντινούπολη και τα στενά της, τον εξισλαμισμό των ελληνικών νησιών του Αιγαίου, της Τενέδου και της Ίμβρου, την προσάρτηση (με την ψευδεπίγραφη δημογραφική αλλοτρίωση) της Συριακής Αλεξανδρέττας στην Τουρκία, την κατάκτηση

του 40% της Κύπρου, με τη μαξιμαλλιστική προσπάθεια αλλαγής του δημογραφικού χάρτη της Κύπρου, τις επιθετικές αιχμές στο Αιγαίο και στη Θράκη και την επιχειρούμενη - με δική μας, ατυχώς, συναίνεση - επαναφορά του ρυθμιστικού ρόλου και ως ενδιαφερόμενου μέρους της Τουρκίας στο σπαρσόμενο Βαλκανικό χώρο.

Αντίθετα εμείς ερίζουμε για τον κότινο της εξουσίας, είτε βολευόμαστε σαν τους τραγικούς κατοίκους της Σύβαρης - που κλείναν τα μάτια στα αρπακτικά πλοκάμια της Ρώμης - λικνιζόμενοι ευδαιμονικά σε κάποια εφήμερα υλικά αγαθά και σύνδρομα. Κι αυτό δημιουργεί ανισοσκέλεια. Γιατί όταν όπως λέει και ο ποιητής εξασκούνται στην αντίπερα όχθη στη χρήση αντιερωπορικών πυραύλων, κατακλύζουμε εμείς τα γούμπι μπαρς, τυρβάζαμε περί πολλών συζητούμε περί περισσότερων ενδιατρίβουμε στα περισπούδαστα, συγγράμματα «περί υδάτων, ανέμων και τόπων».

Μα δε στεκόμαστε τώρα πιο ίσαμε εδώ μονάχα, Μα ερίζουμε και διστάμεθα, προπληκίζουμε κι εμπλεκόμαστε στο ίδιο γρανάτζι της καταστροφής και του χάους, ενώ караδοκά σαν πάντα, ο εχθρός κι απειλεί την ίδια τη βιολογική αυθυπαρξία μας...

Μα είναι καιρός να ανανήψουμε και να συστρατευτούμε για να σωθεί η πατρίδα. Η τουρκική πολιτική ηγεσία εμφανίζεται μέρα με τη μέρα πιο κυνική κι αδίστακτη. Ήδη είναι εμφανείς οι εκρήξεις κι οι εξάρσεις αυτές του τουρκικού σωβινιστικού πάθους που, αν συνεχιστούν, κινδυνεύουν να ανατινάξουν κάθε γέφυρα και προοπτική ειρηνικού διακανονισμού του κυπριακού προβλήματος. Μας ζητούν οι Αγγλοαμερικάνοι και κάποιοι άλλοι εταίροι - και χτες ακόμα ο Λέσκι - τη